

SVENSKA
RUN-URKUNDER,

UTGIFNA

AF

RICHARD DYBECK.

Första Samlingen.

STOCKHOLM,
TRYCKTE HOS JOH. BECKMAN, 1855.

Södermanland. Sotholms härad, Vesterhaninge socken, Tuna.

Vi stå åter i Haninge-trakten. Den dæld, som sades uppgå från saltsjön mot Vesterhaninge kyrka, träffar der en annan, hvilken äfven tager sin början vid saltsjön, fast längre i söder, och med flere utgreningar fortgår nordvestligt genom hela socknen, slutande i dess norra skogsbygd.* Vid den väg, som från Vesterhaninge kyrka följer norra sidan af denna dæld och vidare fortlöper i Grödinge socken, äro redan två, förut okände, Runstenar (N:r 4, 5) anmärkte, och dertill komma nu tvänne, hvilka uppdagades under förlidne sommar.**

Kring en half mil sydvest från Vesterhaninge kyrka är gården Tuna, förr en by, och å södra sluttningen af den löfviga höjd, här kallad *Umeå backe*, på hvilken nyss omtalade väg löper vester ut, är, midtför stället, en samling af grafvar från hednatiden. Sexton större och mindre kullar samt några stenkretsar och tre skeppssättningar återstå nu af långt flere, som ända till senare åren funnits i det inpå höjdens södra sida mer och mer utlagda gårdet. Bland stensättningarna utmärker sig framför de öfriga en fylld, i båda ändar spetsig, väl lagd skeppssättning af 25 alnars längd och 7 alnars bredd midtöfver (Bil. 4, fig. 1). Midt uti skeppet står en sten, 3½ qvarter hög.*** En annan skeppssättning (fig. 2) har tvär akter och är i förhållande till bredden (5¼ alnar) ovanligt kort (9 alnar). En rörkulle (fig. 3), 7¼ alnar tvärt öfver, liggande å vestra sidan af backsluttningen, är märkvärdig, emedan en liten murkrets af 6 qvarters lodrät höjd omgifver och uppbär kullen, hvilken är svårt skadad. Nedomkring synas många små sandkullar (fig. 4), de flesta skurne af plogen.

* Genom sänkningen rinner socknens hufvudvattendrag, här kalladt *Rocklösaån*, hvilken upprinner ur en liten skogssjö på Huddinge-gränsen, samt sedan genom Vedan och några träskartade mindre vatten fortgår sydost genom Skogs-Ekeby, Tuna och flera marker, tilldess den vid Vits-å utfaller i saltsjön.

** Lägges härtill ytterligare en, hvilken, uppgifven i Presterskapets Berättelser från 1600-talet, och nu eftersökt, i fjor blifvit af en bonde i Norrga (Norr-väga?), Grödinge socken, inlagd i och alldeles öfvertäckt af en spismur, så blifver antalet af Runstenar vid denna väg och sänkning icke mindre än fem, alla till närvarande tid okände eller ogranskade.

*** Jag lät i sistlidne September månad borttaga denna midtsten och derunder gräfvä till djup af en aln med tre alnars vidd. Fyllningen bestod af jord; grunden, vidtagande på det uppgifna djupet, af hårdt packadt, ljusgult sandgrus. I jordlagret fanns ymnig kolmörja, utan tecken till ben eller annat (jfr Björkö-skeppssättningarna, Sv. Forns., H. 2, sid. 9—10). Stensättningen återställes omedelbart derefter.

Tjugufem alnar sydost från rörkullen äro tätt slutne till hvarandra tre minnesmärken, som ofelbart stå i närmaste samband, och hvilka för-
anledt mig bifoga planritningen af denna grafplats. * De äro: en kulle
(fig. 5) af bestämd omkrets, men föga höjd, utan tvifvel afgräfvnen; en
mindre, i ändarne spetsig, skeppssättning (fig. 6) af 45 alnars längd
och $3\frac{1}{2}$ alnars bredd midtöfver, samt mellan dem den Runsten (fig. 7),
hvarom här egentligen är fråga. Han är ställd så, att kullens östra kant
tätt sluter sig till hans vestra, och skeppets vestra slutsten ligger invid
hans östra sida; i följd hvaraf, om stenen antages vara rest *sedan* kullen
och skeppet blifvit uppförda, detta icke kunnat ske med mindre dessa
allt för mycket skolat rubbas. Jag kan icke neka att antagandet af deras
samtida upprättande faller sig naturligast.

Runstenen, som består af gråsten med mycken qvarts, samt derföre
öfverallt är skroflig och gropig, har en höjd af omkring $2\frac{1}{2}$ alnar, dryga
2 alnars bredd upptill och $5\frac{1}{2}$ kvarters nedtill. Tjockast, 49 tum, är
han upptill; 42 tum nedtill. Framsidan flat, vänd mot söder; äfven
frånsidan temligen jämn. Runristningen, i två djurslingor, är ovanligt
grund och mycket bortvillad af oräkneliga ojämnheter, som å ritningen
icke kunnat angifvas. ** Särdeles äro runorna nere vid marken matta.
Man skulle derföre, och då denna skrofliga samt till ristning olämpliga
sten, svårligen kan antagas hafva blifvit vald för att runhuggas, om den
legat annorstädes, väl kunna falla på tanken, att runor här blifvit ristade
å en förut rest bautasten. Ristningen, säkerligen aldrig stort tydligare än
den nu är, har bara så tillvida kunnat läsas, nämligen, i högra slingan:

* $\text{PNPBI}+\text{R}+\text{:R}(\text{I})\text{HI}:\text{HT}+\text{P}+\text{H}$ (två tydliga stafvar med otydbara tecken
till kännestreck) : (tre matta stafvar utan ringaste spår till kännestreck) N

I venstra slingan:

P (två stafvar med otydliga kännestreck; möjligen TH) P (staf. kanske
med tvärstreck nära slingans inre kant, +?) $\text{RI}:\text{HI}:(\text{N})\text{R}(\text{N}):$
(omvänt N , derefter +?) PHP (half staf, som aldrig sträckt sig längre)
 $\text{R}:\text{RN}:\text{RNB}$ (R denna mynd är mycket osäker).

$\text{KUPBIARN R(I)SI STIN PANS} \dots \text{U F(AR)F(A?)RI SIN (U)R(U) (UA)KSK. R}$
 RU RUB(R)

* Ytterligare eggad dertill har jag blifvit vid anblicken af ett grafställe å
samma höjdsträcka, på österut angränsande Vreta mark, med två stora skepp, flere
høge bautastentar m. m. Det ena skeppet är till hälften nyligen uppslukadt af en grus-
grop, flere af stenarne störtade o. s. v. — allt jordegarens, bonden Per Perssons gerning.

** Till deras nöjaktiga åskådliggörande skulle en afritning, minst fem gånger
större än den nu meddelade, erfordrats. En sådan finnes i handteckning hos ut-
gifvaren, som vid sex särskilda tillfällen, ibland med biträde af andra, granskat
denna märklige Runsten.

Flere stafvar än de å ritningen synliga och här angifna finnas icke. Kännestrecken äro i allmänhet huggna grundare än dessa. Isynnerhet är det lilla korstecknet i högsta måtto matt, ehuru runorna deromkring, med få undantag, finnas tydliga. *

Slutligen må tilläggas, att en sägen om ett slag (sannolikt ett sjöslag) häromkring är i allas mun. *Krigs-Lida*, ett bebygdt närliggande ställe, i hvars ängsmark, tid efter annan, gamla svärd funnits, säges af slaget hafva namnet, och törhända stå de talrika bautastenarne vid Vreta, Tungelsta, Hammarbacken (se följande N:r), samt i Vesterhaninge kyrkas omgifning, i sammanhang dermed.

Bilağan 1.

